

УДК 347.7

А.В.Хрідочкін

Український державний хіміко-технологічний університет, м.Дніпро, Україна

До характеристики факультативних ознак суб'єктивної сторони адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності

Для правильної кваліфікації адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності важливе значення має характеристика ознак їх складів. Всім складам адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності (ст. ст. 51-2, 107-1, 156-3 (у частині яка стосується об'єктів інтелектуальної власності), 164-3, 164-6, 164-7, 164-8, 164-9, 164-13 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [1]), як і іншим адміністративним правопорушенням, притаманні такі елементи, як об'єктивні ознаки (їх складає сукупність родового об'єкта та об'єктивної сторони складів цих адміністративних правопорушень) і суб'єктивні ознаки (сукупність відповідних суб'єктів та суб'єктивної сторони), які у своїй єдності утворюють склади адміністративних правопорушень цієї групи.

93

Суб'єктивні ознаки складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності (ст. ст. 51-2, 107-1, 156-3 (у частині, що стосується об'єктів інтелектуальної власності), 164-3, 164-6, 164-7, 164-8, 164-9 та 164-13 КУпАП) являють собою єдність суб'єкту і суб'єктивної сторони, а їх специфіка зумовлюється особливостями предмету цих правопорушень, елементами якого виступають різні об'єкти інтелектуальної власності, що активно використовуються у господарській діяльності підприємствами та організаціями.

Суб'єктивною ознакою складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є їх суб'єктивна сторона, яка наукою адміністративного права визначається як внутрішня сторона адміністративних правопорушень, що охоплює психічне ставлення особи до суспільно шкідливого діяння, котре нею вчиняється, і до його наслідків [2, с. 60]. Суб'єктивна сторона, у свою чергу, має обов'язкові та факультативні ознаки. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони адміністративних правопорушень є вина.

Практичне значення її з'ясування в адміністративних правопорушеннях у сфері інтелектуальної власності полягає у необхідності доказування умисного

заподіяння шкоди праву інтелектуальної власності, а аналіз диспозицій вказаних статей дозволяє дійти висновку про наявність безумовного умисного порушення права інтелектуальної власності, що завдало матеріальної шкоди у визначеному законодавством розмірі.

Умисел може бути прямим (коли особа усвідомлювала суспільно шкідливий характер свого діяння, передбачала його суспільно шкідливі наслідки і бажала їх настання), або непрямим (якщо особа усвідомлювала суспільно шкідливий характер свого діяння, передбачала його суспільно шкідливі наслідки і хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання).

Отже, винна особа під час порушення права інтелектуальної власності усвідомлювала, що незаконно використовує об'єкти права інтелектуальної власності, привласнює авторство на них або у інший спосіб порушує право інтелектуальної власності, передбачала можливість завдання матеріальної шкоди і бажала або допускала такі наслідки. Вольовий зміст умислу з'ясовується через ставлення суб'єкта до суспільно шкідливого діяння, вчинюваного ним, а його інтелектуальний момент передбачає усвідомлення суб'єктом фактичного змісту вчинюваних ним дій, тобто усвідомлення суспільної шкідливості.

Передбачення настання суспільно шкідливих наслідків означає уявлення винної особи, хоча б у загальних рисах, про шкоду, яку буде завдано її діяннями. Наприклад, при виготовленні контрафактної друкованої продукції винна особа може точно не знати, кому і в якому конкретно розмірі завдає шкоди. При цьому, існує необхідність умислу лише стосовно діяння, а до наслідків цього правопорушення суб'єкт може ставитися і необережно.

Факультативними ознаками суб'єктивної сторони складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є мотив і мета дій винної особи.

Слід зауважити, що мотив і мету при порушенні права інтелектуальної власності у диспозиціях ст. ст. 51-2, 107-1, 156-3 (у частині, що стосується об'єктів інтелектуальної власності), 164-3, 164-6, 164-7, 164-8, 164-9 та 164-13 КУпАП законодавцем не передбачено, а отже вони не є обов'язковими ознаками цих адміністративних правопорушень і не впливають на їх кваліфікацію.

Ми підтримуємо думку частини дослідників про те, що порушення права інтелектуальної власності може вчинитися з різних, але обов'язково корисливих мотивів: отримання прибутку, призначення на посаду, заради слави тощо. Наприклад, плагіат може бути здійсненим з метою вступу до творчої спілки, захисту дисертації тощо.

На корисливості мотивів адміністративних правопорушень цієї групи наголошує більшість дослідників [3, с. 106; 4, с. 109 та ін.]. Про їх корисливість свідчать і матеріали проаналізованих нами справ про адміністративні правопорушення, з яких не важко переконатися у корисливій спрямованості правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Безоплатний обмін неліцензійними комп'ютерними програмами не можна вважати безкорисним, оскільки придбану послугу (використання можливостей комп'ютерної програми), яка в нормальних економічних відносинах є платною, винна особа використовує, не вносячи жодної плати, частина якої повинна належати правовласникові. Саме тому корисливість полягає вже в тому, що особа шляхом використання об'єкта права інтелектуальної власності звільняє себе від будь-яких витрат.

Тобто, винна особа при порушенні прав інтелектуальної власності усвідомлювала, що незаконно використовує об'єкти права інтелектуальної власності, привласнює авторство на такі об'єкти або по-іншому умисно порушує права на об'єкти інтелектуальної власності, передбачала можливість завдання матеріальної шкоди і бажала або допускала ці наслідки.

Передбачення настання суспільно шкідливих наслідків означає уявлення винної особи, хоча б у загальних рисах, про ту шкоду, якої буде завдано його діями [5, с. 82]. Наприклад, при виготовленні контрафактної друкованої продукції винна особа може точно не знати, кому і в якому конкретно розмірі завдає шкоди.

Якщо необхідність лише умислу стосовно діяння беззаперечна, то до наслідків цього правопорушення суб'єкт може ставитися необережно. За аналогією з кримінальним правом можна стверджувати, що, зважаючи на передбачення в диспозиції ст. 51-2 КУпАП умисної форми вини щодо діяння (порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності) та його наслідків (завдання матеріальної шкоди), загалом розглядуване правопорушення слід вважати таким, що вчиняється умисно.

Висновок

Отже, доходимо висновку про те, що в абсолютній більшості випадків порушення права інтелектуальної власності вчиняються з корисливих мотивів. Мета цих адміністративних правопорушень у більшості випадків збігається з його мотивами, хоча іноді набуває самостійного значення. Мета правопорушення як остаточний результат, до якого прагне правопорушник, вчиняючи діяння передбачене вказаними статтями КУпАП – це нажива, незаконне збагачення, суспільне визнання то що. Ми вважаємо, що, не впливаючи на кваліфікацію у випадку порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, мета повинна враховуватися під час призначення покарання.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>.
2. Мельничук Н.Ю., Сьома М. Еволюція категорій правопорушення та адміністративна відповідальність. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2014. № 12. С. 60-64.
3. Колесніченко В. В. Сутність та риси адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності. *Право і суспільство*. 2014. № 1. С. 102-107.
4. Куркова К.М. Адміністративно-правовий захист прав на результати творчої діяльності :теоретичні та практичні аспекти. *Вісник Запорізького національного університету: Юридичні науки*. 2010. № 2. С. 108–112.
5. Легка О.В. Поняття та зміст адміністративної відповідальності в сучасних умовах розвитку адміністративного законодавства України. *Право.ua*. 2017. № 3. С. 80-85.

Цей матеріал був поданий до IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності», що відбулася 22.04.2021 та був розміщений в рамках цієї конференції для ширшого ознайомлення за погодженням з автором